

Erika Fatlands *Sovjetistan. En reise gjennom Turkmenistan, Kasakhstan, Tadsjikistan, Kirgisistan og Usbekistan* (Kagge forlag 2014) tar oss med til de gamle sovjetrepublikkene langs Silkeveien. Fatland skriver stødig og lett, humoristisk og medrivende om kulisseaktige metropoler, oldtidsruiner i ørkenen og bortgjemte landsbyer i fjellene. Hun fører oss til grenseoverganger, langs humpete kjerreveier og på en åttefelts motorvei gjennom livet i dagens «Staner», og gjennom nær og fjern historie. Vi får møte menneskene som bor her, fra de tradisjonelt kledde studinene i Asjagabat og brudefølgene i Yagnobdalen til den sørgmodige serveringsdama i Kurganteppa og de blide barna i Murgab. Språket og skildringene er så levende at vi formelig kjenner smaken av grønn te, nybakt brød og pilaff – og importerte epler fra Kina.

Ivo de Figueiredo har de siste par årene beriket sakprosafeltet med så forskjellige bøker som oppdragsverket *ord/kjøtt. Norsk scenedramatikk 1890–2000* (Cappelen Damm 2014) og den personlige reiseskildringen *En fremmed ved mitt bord* (Aschehoug 2016), der han utforsker familiehistorien sin over flere tiår og kontinenter, og ikke minst historien og forholdet til sin egen far. Mens *ord/kjøtt* er en grundig og leseverdig gjennomgang av et kulturområde der ordet står sterkt, og kjøttligjøres av levende mennesker på scenen, er *En fremmed ved mitt bord* en personlig reise i verden og familien. Utgivelsen handler om å forstå og utforske en historie som både er nær og personlig. Samtidig er den en allmenn historie og en historie om verden, om koloniens vekst og fall og påvirkningen på de menneskene som var underlagt dem. Figueiredos språk er sanselig, billedskapende og rikt, og tekstene er gode å lese, enten de handler om norsk dramatikk eller om dramatikken i flere måter å være norsk på.

Bjørn Godøys *Ti tusen skygger – En historie om Norge og de spedalske* (Spartacus 2015) er en livaktig skildring av en dødelig og høyst stigmatiserende sykdom. Den grufulle infeksjonssykdommen lepra er kjent fra Bibelen og antikken, men var utbredt på Vestlandet og nordover langs kysten gjennom hele 1800-tallet – helt til norske forskere greide å løse mysteriet. Med sin bok har Godøy ikke bare laget en drivende god fortelling om sykdommen i Norge, men også om fremveksten av det moderne Norge. Forfatteren behandler sitt rike kildetilfang med stor autoritet. Vitenskapshistorie, lokalhistorie, etnografi, politikk, litteratur og mentalitetshistorie forenes ubesværet gjennom fine dramaturgiske grep og sanselige framstillinger. Godøys nedtonede og elegante språk bærer imponerende lett den enorme kunnskapsmengden som ligger bak arbeidet.

Tore Rems *Knut Hamsun – Reisen til Hitler* (Cappelen Damm 2014) forteller om sju dager i den norske nobelprisvinnerens liv – før og etter han fløy til Tyskland for å møte Hitler. På usedvanlig elegant vis utvides de konkrete hendelsene disse junidagene i 1943, slik at boken blir en reise gjennom hele Hamsuns liv, personlighet, tenkning og forfatterskap. Rem utfordrer tidligere blikk på kunstneren, på vår nære historie og kanskje også på vår egen selvforståelse. Fortellingen om møtet mellom dikter og diktator er ikke påtrengende, men overbevisende; den er krystallklar i måten stemmer og kilder kommer til orde på, ned til et nivå der valg både av verb og sitatteknikk virker overbevisende. Til tross for sin lavmælte og nyanserte tone har boka en ikonoklastisk grunntone som provoserte noen. Både kulturhistorien generelt og Hamsun-forskningen spesielt fortjener bevegelse, og den fortjener klar prosa rammet inn i en kvalitetsutgivelse. Det får vi her.